

חוברת לימוד ליל שבועות

כלים לחיים
עם משמעות

בְּעֵלוֹ

חוברת לימוד ליל שבועות

הצעה לתיקון ליל שבועות

שבו בחבורה או לבד. גברים / נשים / כזוג.

מתוך אמונה שהתנ"ך שאנו עומדים לקרא הוא דבר ה' אלינו, התורה כולה היא שמותיו של הבורא, גילוי אורו, גשו וקראו יחדיו בחבורה את התיקון.
(אנו ממליצים לקרוא מתוך מחזור התיקון של הרב אליהו זצ"ל, בהיר ונח)

חלקו את הקריאה כך שכל אחד קורא פרשה (בתורה) או ספר בני"ך בקול רם.
בעת שתקראו את **התורה**: כווננו, שאתם רוצים לקיימה בכל נפשכם.
בעת שתקראו את **הנביאים**: כווננו, שאתם רוצים לקבל את ההכוונה האלוקית הבאה דרך הנביא, שעניינה להדריך אותנו כיצד לשמור ולקיים את התורה במכוון לפי רצון ה' ולעודד אותנו לקיימה בכל כוחותינו.
בעת שתקראו את **הכתובים**: כווננו, שאתם רוצים לקבל את ההדרכה ולהפנים את התורה בתוכם.

הכינו מראש מהדקים (סיכות משרד) ותתחילו לקרוא בסבב את התיקון, וכל אחד יסמן עם המהדק את החלק שאותו הוא קרא. לאחר סיום כל התנ"ך עצרו להפסקה קלה בה כל אחד יתבונן איזה פרשה או ספר הוא קרא. פתחו את התנ"ך באותה פרשה או ספר ובחרו קטע אחד המדבר אליכם יותר, גשו לספריה ופתחו את הפירושים על אותם פסוקים שבחרתם. חשבו על משמעות הפסוקים הללו ודלו תובנות לחייכם וליחס שלכם לתורה ולעם ישראל. חזרו והתכנסו יחדיו וכל אחד יספר על הפסוקים שבחר, כאשר יתר אנשי החבורה יכולים להתייחס ולהוסיף משלהם.

~ אופציה נוספת לנשים ~

בחרו מקום בו תתקבצו יחד חבורת נשים ובקשו מכל מי שמגיעה לחשוב על דמות מהתנ"ך, סיפור/פסוקים מיוחדים, שהיא מחוברת אליהם במיוחד.
כל אחת בתורה תספר למה היא בחרה בעניין זה ומה ניתן ללמוד מכך על החיבור לתורה, לה' ולעם ישראל. מנסיון – זה יוצר דיבור, שיח וחיבור מדהים לתורה!

הקדמה

רבותינו הפוסקים הדריכנו מהי העבודה בלילה זה:

מובא בזוהר הקדוש שהחסידיים הראשונים היו נעורים כל הלילה ועוסקים בתורה, וכבר נהגו רוב הלומדים לעשות כן. וכן מובא בשולחן ערוך בשם האר"י ז"ל: "דע שכל מי שבלילה זה לא ישן כלל, ועיקר שיהיה עוסק בתורה מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק". והטעם, כפי שכתב בעל ה"מגן אברהם": מובא במדרש שישראל היו ישנים כל הלילה, והוצרך הקב"ה להעיר אותם לקבל התורה, ולכן אנו צריכים לתקן אזה (משנה ברורה תצד א.).

ומוסיף ה"בן איש חי": "יזהרו שלא לדבר שיחת חולין כל הלילה, וצריך שמירה גדולה בלילה זה, מפני שכל עת שיש אסיפה של הרבה אנשים, דרכו של יצר הרע להכשילם לדבר דברי חול ומדבר לדבר יבואו לדברים אסורים של שחוק ושל לשון הרע ויזהרו ללמוד כלל סדר הלימוד של זה הלילה בחשק גדול ובשמחה רבה והתלהבות הלב, כי הלימוד המתוקן לזה הלילה עושה פרי גדול למעלה וממשיך לנפש האדם קדושה וטהרה.

ומי האיש אשר ישמע כזאת ויפנה לבו לבטלה בלילה הזה, וכל שכן שלא יטנף פיו בדברים בטלים ודברי חול של משא ומתן וכל שכן בליצנות ולשון הרע ויתגבר כארי לישב על המשמר בעיניים פקוחות לדחות את השינה ולא יתנמנם כלל, כי רבינו האר"י ז"ל החמיר מאד בענין השינה בזה הלילה יותר מליל הושענה רבה וכתנכר בשער הכוונות בדרוש הלילה הזאת" (בן איש חי במדבר שנה א סעיף ג.).

וכמובא בזוהר הקדוש, פרשת אמור, וזו לשונו:

"חסידי קדמאי לא הוו נימי בהאי ליליאי והוו לעאן באורייתא ואמרו: יתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין. ועוד אמר רבי שמעון על חבריאי דלעאן באורייתא בהאי ליליא כולהון יהון רשימין וכתביין בספרא דדכרניא, וקב"ה מברך לון בכמה ברכאן ועטרין דעלמא עלאה".

תרגום: חסידיים ראשונים לא היו נמים בלילה והיו עוסקים בתורה ואמרו נותנים לנו ירושה קדושה לנו ולבנינו בשני עולמות ועוד אמר רבי שמעון על הלומדים בלילה זה, שהקב"ה רושם אותם אצלו בספר הזיכרונות ומברך ומעטר אותם בברכות. סדר התיקון הינו, בתחילה תנ"ך ואח"כ המדרש ואח"כ האדרא רבא, כי כן מפרש בזוהר הקדוש ללמוד בתורה ומתורה לעבור לנביאים ואחר כך כתובים ובדרשות הפוסקים וסודות החוכמה ותרי"ג מצות ילמדו קודם המדרש, ואם יש להם זמן ילמדו האדרא וזאת גם כן וכבר נודע מנהגו של רבינו חיד"א ז"ל ללמוד בלילה זה שתי האדרות מעומד

גם בעת זקנתו אשריו ואשרי חלקו. (עד כאן לשון הבן איש חי)

רבותינו נסמכים על דברי המדרש בשיר השירים (שיר השירים רבה א.יב.):

"משל למלך שגזר שביום פלוני ייכנס למדינה ובני המדינה - ישנו כל הלילה. כשבא המלך ומצאם ישנים העמיד עליהם בקלאנין בוקינס ושופר והיה השר של אותה מדינה מעוררן ומוציאן לארמון של המלך והיה המלך מהלך לפניהם עד שהגיע לארמונו. כך הקב"ה הקדים לבוא שכתוב 'ויהי ביום השלישי בהיות הבקר' (שמות יט טז), וכתוב 'כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם' (שם יא). ישנו להם ישראל כל אותו הלילה לפי ששינה של עצרת עריבה והלילה קצר, בא הקדוש ברוך הוא ומצאן ישנים התחיל מעמיד עליהם בקלאנין, זהו שכתוב: 'ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים' והיה משה מעורר לישראל ומוציאן למקומו של מלך מלכי המלכים הקב"ה זהו שכתוב: 'ויוצא משה את העם לקראת האלוהים' (שם יז) והיה הקדוש ברוך הוא מהלך לפניהם עד שהגיע להר סיני שכתוב 'הר סיני עשן כלו' (שם יח)."

נצול פנימה יותר: בתחילה הבינו אבותינו שמעמד הר סיני עניינו גילוי נבואי רוחני שאינו שייך לגוף, ולכן הוא יבוא בדרך של שינה, כפי שהאבות קיבלו נבואה. אך הקב"ה עורר אותם וגילה להם שעתה החידוש הוא, שהגוף מקבל את התורה בערנות - הגוף שייך לאור (כפי שהסברנו במאמר הפתיחה), ולכן אנו נשארים נעורים בלילה. הלילה הוא בעיקר זמן של הגוף (כידוע, הנשמה מסתלקת בעת השינה). זהו הזמן שבו העייפות שולטת והגוף רוצה לנוח. ודווקא אז אנו מתגברים על העייפות ופונים אל האור, אל התורה (שיחות הרבי מלובביץ' זצ"ל).

נוסיף ונאמר, שההתגברות על העייפות היא במידה מסוימת הורדת הקליפה מהצד הגשמי שלנו (הצד השלילי שלו) לקראת החיבור הגדול עם ה'. הפוסקים לעיל הזכירו את הזוהר הקדוש כמקור לתיקון ליל שבועות.

הבה נתבונן בדבריו: (זוה"ק בראשית דף ח).

"רבי שמעון הוה יתיב ולעי באורייתא בליליא דכלה אתחברת בבעלה, דתנינן: כל אנון חבריא דבני היכלא דכלה אצטריכו בההיא ליליא דכלה אזדמנת למיהוי ליומא אחרא גו חופה בבעלה למיהוי עמה כל ההוא ליליא ולמחדי עמה בתקונה אד איהי אתתקנת מלמעלי באורייתא - מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים ובמדרשות דקראי וברזי דחקמתא.

בגין דאלין אנון תיקונין דילה ותכשיטה. ואיהי ועולמתה אעאלת וקיימת על רישיהון ואתתקנת בהו וחדת בהו כל ההוא ליליא. וליומא אחרא לא עאלת לחופה אלא בהדייהו. ואלין אקרון בני חופתא. וכיון דעאלת לחופתא קודשא בריך הוא שאיל עלייהו ומברך

לון ומעטר לון בעטרה אדכלה, זכאה חולקהון. והוה רבי שמעון וכלהו חבדייא מרננין ברנה דאורייתא ומחדשן מלין דאורייתא כל חד וחד מנייהו. והוה חדי רבי שמעון וכל שאר חבדייא. אמר לון רבי שמעון, בני זכאה חולקכון בגין דלמחר לא תיעול כלה לחופה אלא בהדייכו. בגין דכלהו דמתקנין תקונהא בהאי ליליא וחדאן בה כלהו יהוון רשימין וכתובין בספרא דדכרניא וקודשא בריך הוא מברך לון בשבעין ברכאן ועטרין דעלמא עלאה".

תרגום: רבי שמעון היה יושב ועוסק בתורה בלילה שהכלה מתחברת בבעלה. ששנינו, כל אותם החברים בני היכל הכלה הצטרכו באותו לילה שהכלה עתידה להיות למחרת בתוך החפה עם בעלה להיות עמה כל אותו הלילה ולשמח עמה בתקונייה שהיא מתמקנת לעסק בתורה, מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים ובדרשות הפסוקים ובסודות החכמה, בגלל שאלו הם תקונייה ותכשיטייה, והיא ועלמותיה נכנסת ועומדת על ראשיהם ומתמקנת בהם ושמחה בהם כל אותו הלילה ולמחרת לא נכנסת לחפה אלא יחד אתם. ואלה נקראים בני החפה. וכיון שנכנסת לחפה הקדוש ברוך הוא שואל עליהם ומברך אותם ומעטר אותם בעטרת הכלה, אשרי חלקם.

והיה רבי שמעון וכל החברים מרננים ברנת התורה ומחדשים דברי תורה כל אחד ואחד מהם, והיה שמח רבי שמעון וכל שאר החברים. אמר להם רבי שמעון, בני, אשרי חלקכם, בגלל שמחר לא תכנס הכלה לחפה אלא יחד אתכם. בגלל שנכלם שמתקנים תקונייה בלילה הזה ושמחים בה, כלם יהיו רשומים וכתובים בספר הזיכרונות, והקדוש ברוך הוא מברכם בשבעים ברכות ועטרות של עולם העליון.

היוצא מזה:

א. הזוהר הקדוש מתאר את מתן התורה כחופה. החתן הוא הקב"ה, והכלה היא כנסת ישראל (הנשמה הכללית של עם ישראל, שעניינה להאיר את אור ה' בעולמנו ולהשכינו בתוכנו דרך הנשמה הפרטית ועד הגוף של כל אחד ואחד, שהם הביטויים של נשמת האומה). בחופה ימשיך החתן, הקב"ה, אור חדש לכלה, כנסת ישראל, כדי שהיא תחזק את בניה בעבודת הקודש שלהם בעולם הזה. הזוהר הקדוש מדגיש שבכל שנה אותה חופה מתחדשת.

ב. כמו כן על פי הזוהר הקדוש, מוטל עלינו בני הכלה (חייליה) לקשט את הכלה כדי שתמצא חן בעיני בעלה.

כמו שבכל חתונה יש סידורים והכנות לקראת היום הגדול - כולם משתדלים שהיא תהיה שמחה ומכובדת, ועוסקים בהכנות כדי להיות ראויים להשתתף בה - כך גם בשבועות צריך עם ישראל להיות שותף בהכנת הכלה לקראת קבלת התורה. לקראת החיבור הגדול אנו צריכים לקשטה מחדש - לחדש ביתר שאת ובאהבה

גדולה את הקשר של כל אחד מאיתנו אל הבורא, אל תורתו ואל עמו, לחזור ולברר את הייעוד שלשמו נבראנו, ועל ידי כך הכלה, נשמת האומה, מתעטרת בנו ועולה לבעלה, בוראה, כדי לקבל את שפעה (את אור התורה המיוחד שיושפע עלינו בשנה זו, ואת הכוח לקבלו, להפנימו ולקדש על ידו את העולם).

ג. הזוהר הקדוש מדגיש את ה"תפאורה" של התיקון: ישיבה בחבורה באהבה גדולה (כאיש אחד בלב אחד כבמתן תורה), ובהדגשה שכל אחד מהנוכחים הוא שותף מלא ומחדש את חידושו לחברים (נראה מכאן שיש מחויבות לעזור זה לזה להיות ערים ולתת לכל אחד לחדש).

ועל כן נראה שבזמן התיקון כדאי לשבת במעגל, כדי שכל אחד יראה את חברו, ולבוא בתודעה של הקשבה לכל אחד. אולי כדאי לפתוח בניגון ובריקוד של דיבוק חברים.

טובה שיש בכל אחד מהם.
כדאי לעצור לרגע, להתבונן בנוכחים ולחשוב על נקודה

ד. מהות התיקון ותוכנו - קישוט הכלה: העיסוק בתנ"ך ובתורה שבעל פה בפנימיותה. הזוהר הקדוש תיארו את הדברים בצורה של חיבור: "עיסוק בתורה, מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים, ובדרשות הפסוקים ובסודות החקמה". לימוד בצורה זו יוצר מעין "מחרוזת" ותכשיטים לכלה.

הדברים מפורשים יותר במדרשו: (שיר השירים רבה א י). "צַאֲרָךְ בְּחַרְוֵי־ם" - בשעה שהיו חורזים בדברי תורה ומדברי תורה לנביאים ומנביאים לכתובים והאש מתלהטת סביבותיהם אזי הדברים שמחים כנתינתן מסיני. שהרי באש ניתנה תורה מהר סיני שנאמר 'וההר בוער באש עד לב השמים' (דברים ד יא). בן עזאי היה יושב ודורש והאש סביבותיו, הלכו ואמרו לרבי עקיבא שבן עזאי יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו, הלך אצלו רבי עקיבא ואמר לו שמעתי שהיית דורש והאש מלהטת סביבך, אמר לו בן עזאי: כן! אמר לו רבי עקיבא שמא בחדרי מרכבה היית עסוק? אמר לו: לא! אלא הייתי יושב וחורז בדברי תורה ומתורה לנביאים ומנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני והיו ערבים כעיקר נתינתן".

מדברי רבי עקיבא לבן עזאי אנו למדים, שאש יורדת מהשמיים כאישור שמיימי ללימוד כאשר הלימוד עוסק בסודות התורה (תכנים עמוקים בחדרי מרכבה). אך מתשובת בן עזאי שעסק בנגלה אנו למדים, שהיא יורדת גם כאשר הלימוד נעשה בפשטות אך מתוך דבקות בנותן התורה.

כך גם מופיע שירידת האש היא גילוי שהשכינה שורה, וזהו אישור שמיימי שאכן

הלימוד שבו עוסקת החבורה מתאים לרצון האלוקי, הן בתכניו העמוקים והן בקדושת לומדיו, גם כאשר הם עוסקים בפשטי המקראות. (פירוש ה"מתוק מדבש" (רבי דניאל פריש) על האדרא זוטא.)

המדרש בהמשך ממשיך את רצף קריאת הפסוקים בפשטי המקראות לחריות שרשרת הדורשת קידוח ועשיית חור במרכז כל אבן ושזירת החוט המקשר בתוכו. נמשל החרוזה יובן על פי דברי האר"י ז"ל, שמגלה לנו שחרוזה זו קשורה לשלוש הספרות:

נצח הוד יסוד

הוד עניינו ביטול נוכחותנו לפני הבורא נותן התורה, ובכך אנו מאפשרים לאור ה' להיכנס אלינו. וזה מעין הקידוח הנעשה באבן.

נצח בעת הקריאה אנו מכוונים שעתה אנו מתחברים ל"נצח", שהרי אותיות התורה (אורות התורה ה'ד) שאנו קוראים הן הביטוי של הרצון האלוקי העליון. ובעת קריאתנו אותן אנו אוחזים בכל הסודות שאותיות אלו נושאות בתוכן ובאור האלוקי הגבוה ביותר, וזוהי מעין החרוזה של החוט.

יסוד הינו מגמת החיבור, שהיא השפעת אור ה' בעולם. וזוהי השלמת השרשרת.

**משל המחרוזת מלמד אותנו מה צריכה להיות גישתנו
לקריאת הפסוקים וללימוד בלילה הזה.**

נעשה ונשמע

כעת, אחר שסיימנו את חריזת שרשרת התנ"ך כולו, נמשיך לחרוז את **ליבה של התורה** שבעל פה, שהיא חלק מהמדרש ומהסוד, ולחברה אל שרשרת התורה שבכתב. ובכך תושלם השרשרת מהבסיס - פשט התורה, ועד השיא - הסוד של התורה. העיסוק במדרש ובסוד על פי האר"י ז"ל הוא באופן הלימוד ובעומק ההבנה, תוך הסתכלות כיצד הדברים מתממשים בעולם הרגש והמעשה שלנו. נחזור ונדגיש, שהלימוד הוא משותף - בדיבוק חברים. בחוברת זו עסוק באמירתם של ישראל - "נעשה ונשמע":

נחזור ונקרא את הפסוקים מפרשת משפטים:

"וְאֶל-מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֵלַי ה' אֲתָה וְאֶהְרֹן נָדָב וְאָבִיחָוּא וְשִׁבְעִים מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם מִרְחֹק. וְנִגַּשׁ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ אֶל-ה' וְהֵם לֹא יִגָּשׁוּ, וְהָעַם לֹא יַעֲלוּ עִמּוֹ. וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר לָעָם אֶת-כָּל-דִּבְרֵי ה' וְאֵת כָּל-הַמִּשְׁפָּטִים, וַיַּעַן כָּל-הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה. וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת-כָּל-דִּבְרֵי ה' וַיִּשְׁכַּח בְּבִקְרֹו וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ תַּחַת הָהָר, וְשִׁתִּים עֲשָׂה מִצִּבָּה לְשָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבַטֵי יִשְׂרָאֵל. וַיִּשְׁלַח אֶת-נַעֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֲלָה, וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַה' פְּרִים. וַיִּקַּח מֹשֶׁה חֲצֵי הַדָּם וַיִּשֶׂם בְּאֵגְנוֹת, וְחֲצֵי הַדָּם זָרַק עַל-הַמִּזְבֵּחַ. וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם, וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר-דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע."

(שמות כד א-י.)

עניין זה כתוב בפרשת משפטים הבאה לאחר פרשת יתרו, שבה נכתב מעמד הר סיני, ונחלקו הפרשנים האם פרשה זו נאמרה לפני מתן תורה (ואז נאמר שאין מוקדם ומאוחר בתורה) או לאחריה, לפי סדר הכתיבה. אנחנו נלך בעקבות רש"י (המתבסס על המכילתא), הסובר שפרשה זו נאמרה קודם מתן תורה (זוהי גם שיטת ר' יוסי במסכת שבת פח ע"א).

יוצא אם כן לפי רש"י, שאמירת "נעשה ונשמע" הינה הצהרת כוונות של עם ישראל לפני קבלת התורה.

אמירת "נעשה ונשמע" של ישראל הייתה על אנושית:

"אמר רבי אלעזר בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצאה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשים בו, שכתוב 'ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו' (תהלים קג כ) בתחילה לעשות ואחר כך לשמוע".

נקודה למחשבה:

מדוע הקדמת "נעשה" ל"נשמע" היא על אנושית ומיוחסת למלאכים?

נצלול פנימה יותר:

למרון הבית יוסף, רבי יוסף קארו התגלה בצפת מגיד שהיה מלמדו סתרי תורה. הרב תיעד את דברי המגיד תוך ציון הזמן שבו היה הגילוי, והדברים נכתבו בספר "מגיד מישרים".

דברי המלאך המגיד למרון הבית יוסף:

"אור ליום השבת י"ז לשבת, ה' עמך והא שדרוני לגלאה לך רזא... ויען כל העם וכו' כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. בתאריך זה הגיע המגיד שאומר: שלחו אותי לגלות לך את סוד הפסוק. הכא איכא למידק היאך יעשו קודם שישמעו ותו היכי קאמר כל אשר דבר דאיהו לשון עבר, הא אכתי לא מילל ולא פקיד להו אורייתא והכי הוה להו למימר כל אשר ידבר? ואפשר לומר על דרך הפשט דכיון דאמרו חז"ל דשבת ודינים במרה איפקד, משו"ה אמרו כל אשר דבר ה' במרה נעשה. וקאמר כל משום דהוה תמן חק ומשפט, לאכללא תרווייהו קאמר כל, ונשמע מה דיימר לן מכאן והלאה. אבל רזא דמילתא דישאל דהוה דרא הוה אתו מסטרא דיובלא ואורייתא כתובה במרום היתה ואשתכח דעד לא אתו לעלמא שמעה נשמתהון אורייתא, ומשום הכי כל אשר דבר ה' לנשמתי דילן עד לא אתינא לעלמא נעשה. "והשתא גם כן נהדר למשמע בהאי עלמא כדי לשעבדא גופים דילן והכי נמי כל חד וחד מישראל יכיל למימר כל אשר דבר ה' לנשמתי עד לא ייתי לעלמא, וכמה שאמרו חז"ל מלמדין אותו כל התורה כולה ואוף משביעין זרעיה לקיימא אורייתא וכדאיתא בזוהרא קדישא על פסוק נפש כי תחטא וכו' ושמעה קול אלה וכו' נעשה ואוף נשמע מילי דאורייתא ונילוף יתה בהאי עלמא לשעבדא נמיגופין דילן". ומסיים המלאך: "ואתה שלום"

(מגיד מישרים פרשת יתרו מהדורה קמא.)

תרגום: כאן יש לדייק ולשאול איך יכולים לעשות לפני ששומעים את הציווי על העשייה. ועוד יש לשאול, מדוע עם ישראל נוקט לשון עבר "דיבר ה'" הרי עדיין לא דיבר את דברי התורה.

ואפשר לתרץ בפשטות שהם אמרו בלשון עבר "דיבר ה' נעשה" על שבת ודינים שצוו עליהם במרה לפני מתן תורה ו"נשמע" את שאר התורה שתאמר לנו בהמשך. אבל סוד העניין, ישראל שבאותו דור שורש נשמותיהם היה גבוה מאד מצד היובל שעניינו העולם העליון [בסוד שער החמישים, היובל] ושם הוא גם מקום גילוי שורשה

של התורה, ומתגלה שהתורה ונשמות ישראל שורש אחד להם, וזהו שמלמדנו מרן שהנשמות שמעו את התורה [והיא מושרשת בהם], וזהו שאמרו כל אשר דיבר ה' לנשמות לפני שבאנו לעולם הזה נעשה. ועתה גם בעולם הזה נשמע את התורה, כדי להמשיכה אל הגופים שלנו. וגם כיום כל יהודי נשמתו לומדת תורה לפני שהוא נולד ולכן הוא יכול לומר נעשה. וגם נשמע על מנת להמשיך את התורה לגופים שלנו.

למדים אנו מדברי המגיד, שהנשמה והתורה קשורות זו לזו בקשר עצמי, והתורה שייכת באופן טבעי לנשמות ישראל. כלומר, הטבע הנשמתי הישראלי מחובר אל התורה. ובלשון האר"י זצ"ל: "דע כי התורה היא מחצב נשמותיהן של ישראל כי ממנה חוצבו, ולכן התורה וישראל גוי אחד (באחדות אחת) והקב"ה אחד (מתייחד איתם). זהו ענין ה"נעשה", שנעשה אפילו מבלי לשמוע. הטבע שלנו דוחף אותנו לעשייה. זה אינו עניין בחירי הנזקק ללימוד. אך ביחס לחיים החיצוניים (החומרניים, הגופניים) שלנו, שם טבע קדוש וזה נעלם ויש לגלותו, וביחס אליו אנו אומרים "נשמע" - נלמד, נבין, נפנים ונעשה.

מכאן מובן מדוע אמירת נעשה קודמת אצל המלאכים, משום שלהם אין בחירה והם עושים בטבעם את שליחותם האלוקית (מהר"ל תפארת ישראל פרק כט. עין איה שבת ח"ב עמוד 196. האר"י זלה"ה שער רוח הקודש לט). הקדמת ה"נעשה" מבטאת את המוכנות

**האם לדעתכם נגלה לאחר
ה"נשמע" שגם הגוף שלנו
שייך בטבעו לתורה?**

הבסיסית הבלתי מותנית, הנובעת מאמונה בה' ומקשר טבעי-נשמתי אל ה' ותורתו. וגם כאן בגוף (למטה, בעולם הזה) העשייה לא נשארת מכנית - הגוף צמא להגיע ל"נשמע", למקום של הקשבה, העמקה והבנה, מקום שיאפשר לו על כל רבדיו להזדהות עם העשייה.

אשרי אדם

כל אחד יתבונן במצוות שהוא מקיים ויזהה מצווה שבה הוא שייך ל"נעשה" (שטבעית לו) ומצווה שעליו לעבוד ב"נשמע".

ממשיכה הגמרא:

"דרש ר' סימאי, בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע" (שבת פח ע"א).

נקודה לחישוב:

מהי המשמעות של קשירת הכתרים?
מה אומרת עובדה זו על היחסים שבין המלאכים ובנינו?

רש"י: הכתרים - "מזיו השכינה".

תוספות: הכתרים - "של הוד היו לפיכך כשנטל - קרן אור פני משה". שימת כתר על ראשו של אדם הופך אותו (את כל אישיותו וגופו) למלך. כאשר אמרו ישראל "נעשה ונשמע" וביטאו בכך את הקשר הנשמתי-הטבעי עם התורה, באו המלאכים וקשרו להם כתרים של תורה, ובכך הם קבעו שכל האיטיות של היהודי עד לגופו שייכים לתורה ומקרינים את אורה. וזה שייך לכל יהודי ויהודי, שהרי ירדו שישים ריבוא מלאכים - כמספר בני ישראל, ועיטרו כל יהודי ויהודי בכתרים הללו.

חבורות למידה

לאחר שעסקנו יחדיו במשמעות הפנימית המרכזית של אמירת **"נעשה ונשמע"**, נתחלק לחבורות למידה. בהן נתבונן על זוויות שונות השייכות לעניין זה.

חבורה א'

נשמע:

נלמד איך לעשות
ומהי המשמעות
הפנימית של העשייה

נעשה:

עשיית המצוות

בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, קיבלו עליהם את תלמוד התורה ואת המעשה (על פי במדבר רבה י. י.) "דבי חנינא בן דוסא אומר: כל שמעשיו מרובים מחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת, שנאמר: נעשה ונשמע" (אבות דרבי נתן כב א.).

נקודה לחישוב:

כיצד לומד רבי חנינא מהמילים "נעשה ונשמע" שחשוב שהמעשים יהיו מרובים מהחוכמה? מדוע כאשר המעשים מרובים מהחוכמה היא מתקיימת, וכשהמעשים מועטים, אין החוכמה מתקיימת?

נצלול פנימה יותר:

נביא את דברי ה"בית גנזי" - רבי משה רפאל לוריא, בן דורנו שנפטר בשנים האחרונות וחיבר עשרות ספרים הנקראים "בית גנזי", אשר עוסקים בעיקר בחיבור נגלות התורה עם הנסתר:

"נקדים לבאר מהו המעלה הגדולה של כלל ישראל שהקדימו נעשה לנשמע ואיך שייך בכלל נעשה לפני נשמע, הרי אינו יודע מה לעשות לפני ששומע. אמנם בהכרח אין הביאור ששייך עשייה כפשוטו לפני שמיעה מה הם מצוות התורה, (שהרי אם לא ישמעו מהן המצוות כיצד הם יעשו?) אלא עניין שמיעה הוא בחינת הבנת עומק העניין (כמו שכתוב 'ונתת לעבדך לב שומע' שהכוונה לב מבין). וכן מבואר ממה שאמרו באבות דרבי נתן 'כל שמעשיו מרובים מחכמתו חכמתו מתקיימת שנאמר נעשה ונשמע', והרי שעניין נעשה מורה על העשייה של צווי התורה במעשה ונשמע מורה על החכמה וההבנה של מצוות התורה. (הנשמע הוא הבנת עומק הרעיון)

והקדימו ישראל נעשה לנשמע, כוונתם בזה שלמרות שלא ניתן להם חכמה ובינה להבין את עומק מצוות התורה יקיימו במעשה מה שנצטוו, ואחר זה נשמע, נבין את עומק חכמת התורה... והביאור בזה שהנה תכלית תורה ומצוות הוא כמבואר באמרתו של רבי חנניה בן עקשיה 'רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות', והכוונה שרצה לזכר אותם מחומריותם... ועל ידי כך יוכל להאיר בתוכם אור אלוקות, ולכן נתנו לישראל שני חלקי התורה: חלק המצוות ששייך למעשה הנעשה בגוף וע"ע עשיית המצוות מזדכך הגוף מחומריותו, וכמו שמברכים לפני כל מצווה 'אשר קדשנו במצוותיו', וחלק התורה של ההבנה והשמיעה (של עומק התורה) שעל ידי זה ממשיך אור התורה שמתפשט בכלים שהזדככו, נרמז בפסוק 'כי נר מצווה ותורה אור' - שמעשה המצווה הוא בבחינת נר שמזכך ומכין את הגוף שיוכל לקבל האור, ותורה אור - הבנת ושמיעת התורה ממשיך את האור הרוחני שיתפשט ויאיר בתוך הכלים.

הנה כל זה שייך בהקדמת נעשה לנשמע שעל ידי העשייה נבנים הכלים וראויים לקבל את אור האלוקות כמו נשמה המתפשטת בתוך הגוף... אבל מי שחכמתו מרובה ממעשיו, שעדיין לא בנה את הכלים כראוי, אזי האור נשאר בבחינת מקיף ועומד מבחוץ ואז יש חשש של אחיזת החיצוניים באור...” (הרב משה לוריא, בית גנזי תורה וישראל עמ' פח.).

נסכם את דברי הבית גנזי:

ה"נעשה" עניינו לימוד המצוות וקיומן בפועל ע"י הגוף, ובכך הגוף מזדכך. ה"נשמע" עניינו לימוד העומק הרעיוני של המצוות והפנמתו, ובכך נמשך האור אל הגוף המזוכך. ואם חוכמתו מרובה ממעשיו, אזי אין כלים להכיל את החוכמה, והחשש לאחיזת החיצונים גובר.

לראייתך:

על אילו חיצונים מדבר הבית גנזי? האם תוכל להביא דוגמאות מחייך לעניין?

בשולי הדברים:

"נעשה" - נקבל את דברי רבותינו המורים לנו את הדרך / (אמונת חכמים)
"נשמע" - נבין, נשאל, נברר.

נקודה חשובה:

מהו לדעתך היחס בין הדברים?

חבורה ב'

נשמע:

נלמד תורה לשמה
(שלא קשורה בהכרח
לעשייה המצותית)

נעשה:

נלמד את
ההלכות ונעשה

נקודה חשובה: מהו היחס כאן בין המעשה והלימוד?

הזוהר הקדוש מתאר, שקודם לידת האדם מראים לו את כל העולמות הרוחניים שאותם יוכל לנחול. והוא שואל: במה אני ארוויח זה? כלומר, מה עלי לעשות בעולם הזה כדי לנחול את העולמות הרוחניים הללו? והתשובה: "בְּעֵצְבוֹן תֵּאֲכַלְנָה". הכוונה: בעמל גדול של עשייה ושמיעה.

וכדברי הזוהר:

"אָמַר לְהוֹן, וּבִמָּה אֶנָּה אֲרוּיחַ דָּא, אָמְרוּ לֵיהּ (בראשית ג) בְּעֵצְבוֹן תֵּאֲכַלְנָה. אָמַר לְהוֹן וּמַה הָעֵצְבוֹן, אָמְרוּ לֵיהּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. עֲשִׂייה בְּעוֹבְדֵינּוּ טָבִין, וְשִׁמְיעָה בְּאוֹרֵייתָא".

תרגום: אָמַר לְהוֹן, וּבִמָּה אֶנָּה אֲרוּיחַ זֶה. אָמְרוּ לוֹ (בראשית ג) בְּעֵצְבוֹן תֵּאֲכַלְנָה. אָמַר לְהוֹן, וּמַה הָעֵצְבוֹן, אָמְרוּ לוֹ, נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. עֲשִׂייה בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְשִׁמְיעָה בְּתוֹרָה (זוהר חדש אחרי מות עז ע"א).

הסבר הראי"ה קוק:

"נעשה ונשמע - הקדמת נעשה לנשמע מציינת את הוקרת התורה מצד סגולתה האלוהית יותר על מה שראוי להוקירה מצד צורך התועלת המעשית שיש בלמודה, כי כיוון שכבר נאמר 'נעשה' הרי הקישור אל ערך הלימוד המעשי הוא כבר בכלל, ו'נשמע' מצייין את הקישור אל ערך הלמוד הסגולי" (אורות התורה ח א).

הסבר ר' יוסף דב סולוביצ'יק:

"וייקח משה ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע". ויובן גם כן למה אמרו ישראל 'נעשה ונשמע' ולא 'נשמע ונעשה', שהנה מובא בזוהר הקדוש (וזה חדש, תחילת פרשת אחרי מות) 'נעשה' - במעשים טובים, ו'נשמע' בדברי תורה.

הרי ש'נעשה' הינו קבלה על קיום המצות, ו'נשמע' הינו קבלת לימוד התורה הקדושה. והנה ידוע שלימוד התורה הוא משני פנים, אחד כדי לידע היאך ומה לעשות ואם לא ילימוד היאך יקיים? 'ולא עם הארץ חסיד' (אבות ב.)... והנה אם היו אומרים ישראל 'נשמע ונעשה' לא היה במשמעות קבלתם אלא רק עול מצוות שמוכרחים ללימוד קודם כדי שידעו היאך לעשות והיה 'נשמע' נמשך ומבוא ל'נעשה', ו'נעשה' היו התכלית והייתה רק קבלה אחת.

ומשום כך אמרו 'נעשה' ומובן מאליו שמוכרחים ללימוד מקודם (כלומר הנעשה כולל את הלימוד של מה צריך לעשות, הלימוד ההלכתי מעשי). ואח"כ אמרו 'נשמע', ונמצא ש'נשמע' הינו תכלית מצד עצמו גם כן. שגם שלא יצטרכו ללימוד משום עשייה, גם כן ילימוד מצד עצמה.

ונמצא ע"י ההקדמה של נעשה שתי קבלות של שתי תכליות, עול מצוות ועול תורה. וזהו שאמרו בשעה שהקדימו והווי שתי קבלות, עול מצוות ועול תורה, ירדו שישים ריבוא מלאכי השרת וקשרו לכל אחד מישראל שני כתרים, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, שעל ידי ההקדמה זכו לשני כתרים" (מנות הלוי על התורה שמות כד ז).

אברהם אבינו

נקרא במקור הבא על חשיבות עצם לימוד התורה על פי הסוד:

כותב נפש החיים:

"לכן מעת הבריאה שהייתה התורה גנוזה עדיין במקור שורשה הנעלם מכל העולמות עליונים ומרחוק לבד האירה לכל העולמות להחיותם ולקיימם ולא נשתלשלה עצמותה ממש למטה לזה העולם שיעסקו בה קבוצי מטה (עם ישראל כאן בעולם). עדיין היו העולמות רופפים ורותתים ולא היו על מכונם האמיתי וקראום רבותינו ז"ל שני אלפים תוהו, והיו תלויים ועומדים עד עת מתן תורה.

כידוע מאמרם ז"ל (שבת פח ע"א) שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם מקבלין ישראל וכו' ואם לאו וכו', (וכן הוא בשמות רבה פרק מ"ז ודברים רבה סוף פרק ח וברייתא התנחומא). ומאז שנשתלשלה וירדה כביכול ממקור שרשה הנעלם לזה העולם, כמאמרם ז"ל בא משה והורידה לארץ, כל חיותם וקיומם של כל העולמות הוא רק ע"י הבל פיננו והגיונונו בה.

והאמת בלתי שום ספק כלל שאם היה העולם כולו מקצה עד קצהו פנוי ח"ו אף רגע אחת ממש מהעסק והתבוננות שלנו בתורה, כרגע היו נחרבים כל העולמות עליונים ותחתונים והיו לאפס ותהו חס ושלו. וכן שפעת אורם או מיעוטו ח"ו הכל רק כפי ענין ורוב עסקנו בה. לכן אנו מברכים עליה וחיי עולם נטע בתוכנו, כעניין הנטיעה שנטיעתה כדי לעשות פרי להרבות טובה.

כן אם אנו מחזיקים בתורה הקדושה בכל כחנו כראוי, אנו מנחילין חיי עד וממשיכים

משרשה הנעלם למעלה מכל העולמות תוספות קדושה וברכה ואור גדול בכל העולמות. זהו שכתוב במשלי רבתא פ"ב, "מכל משמר נצור לבך" שלא תברח מדברי תורה, למה? "כי ממנו תוצאות חיים", ללמדך שמדברי תורה יוצאין חיים לעולם, וגם לבנות הנהרסות בתיקונים גדולים, לקשר ולייחד ולהשלים העליונים עם התחתונים. וכל העלמין שקילין ונהירין כחדא (שלמים ומאירים כאחד), כמאמרם ז"ל (בפ' חלק צט ע"ב)

אר"א כל העוסק בתורה לשמה כאילו עושה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, שנאמר 'או יחזק במעוזי יעשה שלום לי בו',

רב אמר כאלו בנה פלטרין של מעלה ופלטרין של מטה שנאמר 'ואשים דברי בפיך וכו' לנטוע שמים וליסוד ארץ'. ובחזית 'שוקיו עמודי שש' אלו תלמידי חכמים למה נמשלו? לעמודים שהם עמודי עולם, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה וכו', ובמשלי רבתא 'חכמות בנתה ביתה וכו'', אמר הקב"ה אם זכה אדם ולמד תורה וחכמה חשוב לפניי כמו שברא שמים וכאילו העמיד כל העולם כולו. ושם בפסוק אשת חיל אמרו, אמר הקב"ה לישראל בני היו מתעסקין בתורה ביום ובלילה ומעלה אני עליכם כאלו אתם מעמידים את כל העולם.

ובזוהר הקדוש (ח"ב קסא, א):

'כיון דאתברי עלמא, כל מלה ומלה לא הוה מתקיים עד דסליק ברעונא למברי אדם, דיהוי משתדל באורייתא ובגינה אתקיים עלמא. השתא (דף קס"א ע"ב) כל מאן דאסתפל בה באורייתא ואשתדל בה, כביכול, הוא מקיים כל עלמא. קודשא בריך הוא אסתפל באורייתא וברא עלמא. בר נש מסתפל בה באורייתא ומקיים עלמא. אשתכח דעובדא וקיומא דכל עלמא אורייתא איהי. בגין כך זכאה איהו בר נש דאשתדל באורייתא, דהא איהו מקיים עלמא'.

תרגום: כיון שנברא העולם בכל דבר ודבר, לא התקיים עד שעלה ברצון לברא אדם שיהיה משתדל בתורה, ובגללה התקיים העולם. נעת, כל מי שמסתפל בתורה ומשתדל בה, כביכול הוא מקיים את העולם. הקדוש ברוך הוא הסתפל בתורה וברא את העולם. אדם מתבונן בתורה ומקיים את העולם. נמצא שכל מעשה וקיומו של עולם היא התורה. משום כך אשרי האיש שמשתדל בתורה, שהרי הוא מקיים את העולם.

ולכן אמרו בספר מעלות התורה בהסבר המשנה בפרקי אבות: שכל העוסק בתורה לשמה נקרא רע (חבר), כי כביכול נעשה שותף ליוצר בראשית יתברך שמו, כיון שהוא המקיים עתה את כל העולמות בעסק תורתו ובלתי זה היו חוזרים כולם לתוהו ובוהו וכמו שכתוב במדרש הנ"ל 'דמיתך רעיתי' - רעיתי דעולמי שקבלו תורת כולי". (הרב חיים מוולוז'ין, נפש החיים שער ד יא.)

נקודה לחישוב:

האם לאור הדברים הללו תשנה משהו בלימוד התורה שלך
(באופן הלימוד ובגישה אל הלימוד)?

חבורה ג'

הסבר א:

נקודה לחישוב:

כיצד קשור "נשמע" למצוות לא תעשה?

מהרש"א: (שבת פח ע"ב).

"שקבלו עליהם שני חלקי התורה, אחד העשייה שבתורה דהיינו נעשה, והשני הלאוין שבתורה דהיינו נשמע. והקדימו לקיים העשייה קודם שמיעת הלאוין (ובגלל זה) זכו עוד לשני כתרים הללו, דהיינו מלכות וכהונה (כתר כהונה כנגד העשין וכתר מלכות כנגד הלאוין)".

נקודה לחישוב:

מהו הקשר בין כתר כהונה לעשה ובין כתר מלכות ללא תעשה?

הסבר ב:

נשמע:
יראה (יראת העונש
ויראת הרוממות)

נעשה:
אהבה

נקודה לחישוב:

מדוע משייכים את ה"נעשה" לאהבה ואת ה"נשמע" ליראה?
וכן, מה קודמת: האהבה או היראה - באידיאל ובחיי היום יום?

הסבר ג:

נשמע:
בין אדם למקום

נעשה:
בין אדם לחברו

נקודה לחישוב:

מדוע לשייך את ה"נעשה" לבין אדם לחברו ואת ה"נשמע" לבין אדם למקום?

האם תוכלו לקשר בין כל ההסברים הללו?

חבורה ד'

נשמע:

על מדרגות שהן
למעלה מיכולתנו

נעשה:

כפי היכולת שלנו

נקודה לחשיבה:

מדוע יש עניין להתבונן על דברים שהם למעלה מיכולתנו?

"חשב לעשות מצווה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה שנאמר:
"ויכתב בספר זכרון לפני ליראי ה' ולחושבי שמו". (קידושין מ"א.)

"שיחמוד ויכסוף להשיג בעבודה מה שאין ידו משגת, ויאשר האנשים המשיגים ויבחר בדרכם ובמעלתם ויתחבר אליהם וילמד ממעשיהם ומחכמתם... וכן יעשה בכל מידה ומידה שלא השיג אליה יחמוד אותה ויתאווה אליה ויבחר בה להשיגה מכל כסף וזהב בעולם.

ועל הבחירה בלבד יקבל שכר כאילו השיג המידה אחרי אשר איננו יכול להשיג יותר, כי הבחירה מצוות עשה היא, שנאמר: 'ובחרת בחיים', ואמרו חז"ל כל מי שיעלה בלבו לעשות מצווה ונאנס וכו' כאילו עשאה" (רבנו יונה, שערי העבודה אות מט.).

על פי רבי נחמן מברסלב:

"נעשה" מתייחס לדברים שאני מסוגל לבצע בהווה, למקומות שאני יכול להגיע אליהם כעת, ואילו "נשמע" מתייחס למדרגות שכרגע נבצר ממני להגיע אליהן ואינני מסוגל להשיגן, אבל ראוי שאשמע עליהן כדי לעורר את הצמא ללכת למקום גבוה יותר. בתקווה שכל מה שעכשיו אצלי הוא רק בגדר של "נשמע", ייהפך ביום מן הימים ל"נעשה".

לחשיבה:

האם תוכלו לציין עניין בחייכם, שעתה הוא למעלה מיכולתכם ואתם שואפים אליו?

חבורה ה'

נשמע:

לימוד ומפגש עם
פנימיות התורה

נעשה:

נגלות התורה

נקודה לאחשה:

מדוע יש עניין להתבונן על דברים שהם למעלה מיכולתנו?

"דהנה יש לבאר מה שאמרו ישראל נעשה ונשמע ומה שייך נעשה קודם לנשמע... ולפי המבואר יש לומר שכיון שבפסח (בזמן גאולת מצרים) האירו (בישראל) המוחין בשלימות אור הבינה העליונה בעצם האיר בהם אור התורה ואף שהאור עצמו נסתלק אבל כבר היה להם ידיעת התורה כבר ידעו מה לעשות ומה לקיים, אבל אור הכתר העליון עדיין לא האיר להם.

ועל כן אמרו נעשה על הארת מצרים ונשמע את הארת הכתר... הארת הכתר היא תורת הנסתר, וזהו שאמרו: 'נעשה' מה שידענו בנגלה ונשמע מהארת הכתר פנימיות התורה; הרב משה לוריא, בית גנזי תורה וישראל עמ' שא.)

הסבר: גם אם אין לנו הבנה במושגי הסוד, ניתן להבין את הדברים באופן כללי. במצרים עם ישראל יצא מהשעבוד והאיר לו אור ה' - אור אשר גילה לנשמות את אור התורה, אם כי עדיין זהו לא האור העליון ביותר. אור זה חשף את השייכות של עם ישראל למצוות באופן הנגלה, ורק לאחר מכן במעמד הר סיני האיר הבורא לעם באור העליון ביותר, ואז נחשף העם לפנימיות התורה.

נקודה לאחשה:

מהי פנימיות התורה לגביך?

וכיצד היא משנה את מהלך קיום המצוות שלך?

איסוף

נתקבץ כל החבורות, וכל חבורה תציג הרעיונות שלה בעניין "נעשה ונשמע" ואת התובנות שהפיקו.

נסכים: חז"ל מתארים בכמה מדרשים את המצב שלאחר חטא העגל, שהוא בעצם המצב שלנו. הבה נעיין במדרשים הללו:

מדרש א:

"שָׁמַע יִשְׂרָאֵל", מה ראה לומר להן כאן שמע ישראל, רבנין אמרי למה הדבר דומה? למלך שקידש מטרונה בשני מרגליות (הוא נתן לה שתי מרגליות שתתקדש לו בהן). אבדה אחת מהן, אמר לה המלך איבדת אחת שמרי את השנייה. כך קידש הקב"ה את ישראל בנעשה ונשמע, אבדו את נעשה שעשו את העגל, אמר להן משה אבדתן נעשה שמרו נשמע, הוי 'שָׁמַע יִשְׂרָאֵל'."

מדרש ב:

"שמעו דבר ה'" - כפרתם בעשיה, קיימו את השמיעה, משל למלך שארש אשה בת אבות (אישה ממשפחה חשובה) ואמר לשובינה מה היא מכנסת לי (המלך שואל את השושבין של האישה עם איזו נדוניה מגיעה הכלה), (תשובת השושבין): אמר לו שתי מרגליות מעולות, שאין להם דמים (יקרות מאד עד שאי אפשר להעריך את שוויין). וראה אותן משנטלה (המלך ראה כיצד הכלה נוטלת את המרגליות על מנת להביאן לו) הלכה למרחץ ואיבדה אחת, והיתה מתביישת לבא אצל בעלה, שמע המלך ואמר לה אבדת אחת שמרי את השנייה, ואין כלום רע (אם תשמרי את השנייה, אין רע בזה שאבדת את הראשונה).

כך כשעמדו ישראל על הר סיני לקבל את התורה, הכניסו להקדוש ברוך הוא - עשייה ושמיעה (אמירת נעשה ונשמע של ישראל הן הנדוניה שלהן), שנאמר כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שמות כד ז), אמר הקב"ה איבדתן נעשה, קיימו נשמע, שמעו דבר ה'.

נקודה לחישוב:

שני המדרשים הללו עוסקים באישה המתארסת למלך. במדרש הראשון המלך הוא שנותן את המרגליות (ה"נעשה ונשמע"), ובמדרש השני היא זאת שמביאה אותן למלך. לאור מה שלמדנו ביחס ל"נעשה ונשמע", כיצד תבארו את שני המדרשים? כמו כן, שימו לב לתשובת המלך בשני המדרשים.

מדרש ג:

"א"ר לוי (משל) למטרונה שהכניסה למלך שני הדסים (כאן מדובר לא במאורסת אלא כבר במלכה המביאה למלך תשורה שני הדסים) ואיבדה אחד מהם והיתה מצירה עליו, אמר לה המלך שימרי את זה (שנשאר) וכאילו ששמרת את שניהם, כך כיון שעמדו ישראל על הר סיני ואמרו 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע' (שמות כד ז), איבדו את נעשה, עשו להם עגל מסכה (שמות לב ח), אמר להם הקב"ה שמרו את נשמע כאילו ששמרתם שניהם (פסיקתא דרב כהנא פרשה יד.).

נקודה למחשבה:

כאן כבר לא מדובר באישה מאורסת אלא במלכה עצמה המביאה אל המלך תשורה. וכאן לא מדובר באבנים טובות אלא בהדסים המפיקים ריח טוב, המזכירים למלך את יופיה הפנימי של מלכתו. וכן, כאן תשובת המלך שונה ממה שראינו במדרשים הקודמים. נסה להסביר את פשר השינויים הללו.

מדרש ד:

"משל למלך שאמר לעבדיו שמרו לי ב' כוסות הללו והיה השר שלו מזהיר את העבדים לשמור היטב את הכוסות. עד שהוא (השר) נכנס לפלטיין (לארמון), היה עגל אחד שרוי על פתח הפלטיין (עגל עמד בפתח הארמון) ונגח (את) העבד ונשבר אחד מהכוסות, והיה העבד עומד ומרתית (פוחד מפני המלך) לפני המלך.

אמר לו למה מרתית?

אמר: שנגחני עגל ושבר אחד משני הכוסות,

אמר לו המלך אם כן דע והזהר בשני

כך אמר הקב"ה שני כוסות מזגתם בסיני - נעשה ונשמע

שברתם נעשה עשיתם לפני עגל, הזהרו בנשמע, הוי (זהו שאומרים) 'שמעו דבר ה' בית יעקב' (שמות רבה כז ט.).

נקודה למחשבה:

כאן כבר לא מדובר במלך ומלכה, אלא במלך ועבדים,

וכאן תשובת המלך היא יותר תקיפה: "היזהרו".

נסה להסביר את ההבדל בין המדרשים.

מה פירוש איבדו את ה"נעשה" (למה דווקא את ה"נעשה")?

היכן אנו רואים במציאות חיינו את איבוד ה"נעשה"?

וכיצד נשמור על ה"נשמע" (הן אצלנו באופן פרטי והן בעם ישראל)?

למאורי אבנ:

המדרשים הללו מתארים מצבים שונים של מערכות היחסים שלנו עם הבורא - לעיתים אנו עבדיו, לעיתים ארוסתו ולעיתים רעייתו (מלכתו). נסו להביא דוגמאות ממהלך חייכם לשלוש מערכות היחסים הללו. כיצד איבדתם בהן את ה"נעשה"? ומה עליכם לעשות על מנת לשמור את ה"נשמע"?

סיום

אנו רוצים לזעוק אל הקב"ה לפני הבוקר הגדול "נעשה ונשמע". ועל כן ניקח את התרשים המונח לפנינו, ובו כל הביאורים שלמדנו בלילה זה, ונצא כל אחד להתבודד ולדבר עם הבורא על ה"נעשה ונשמע" שלנו: היכן אנו רוצים להתחזק; נחשוב על האומה ונתפלל על כלל ישראל שיגיעו לדרישת ה"נעשה ונשמע"; ונחדש את ההתחייבות שלנו מעומק הלב לבוראנו!

ונדברי הרב קוק זצ"ל:

"וכימי עולם נענה כולנו קול אחד חוצב להבות אש: 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע'".
* כדאי לקרוא את התפילות המיוחדות כפי שמופיעות בסדר התיקון.

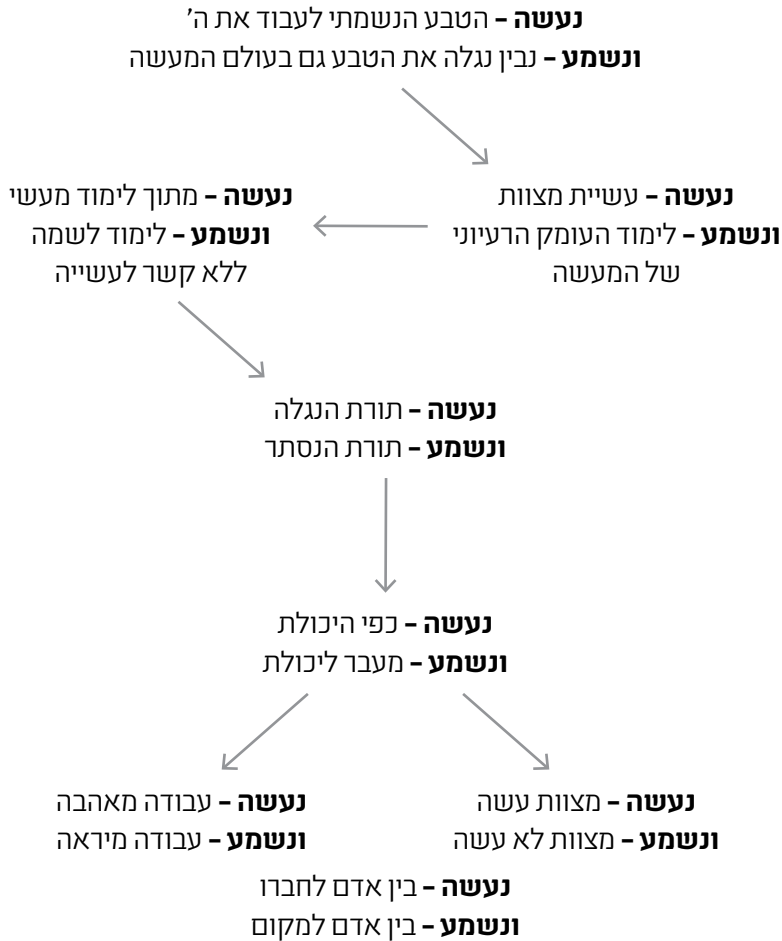
לגברים:

טבילה - בסוף הערב כדאי לטבול. לאחר שבמהלך הלילה לימדנו את חלקי האישיות המרכזיים שלנו - הם המוח והלב - להיות כלים לבורא עולם, ניגשים אנו עתה לטהרת הגוף עצמו, וזה על ידי הטבילה: סדר הטבילה וכוונותיה נמצא בתיקון ליל שבועות.

ובעז"ה הבורא ישמע את אמירתנו הכנה

וימשיך לנו שפע של אור תורה חדש לשנה זו, לנו ולכל ישראל עמו!

סידור הביאורים השונים

תורה
פנימית
למשפחה
הרב בנימין פולק

---

www.betzilo.co.il
info@betzilo.co.il | 052-3003463
